

СУДСКА ПРАКСА

УДК/UDC 340.142:35.077.2

342.72/.73

DOI: 10.7251/GPFIS1403174S

Припремила: Милена Симовић

СУДСКА ПРАКСА УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ПРАВО НА ЛИЧНУ СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ

Није повријеђено право апеланата на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода будући да апеланти према домаћем законодавству нису имали право на накнаду штете у обиму који превазилази оквир члана 5 ове конвенције.

Из образложења:

Апеланти сматрају да им је у предметном поступку који је окончан оспореном пресудом повријеђено право на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европске конвенције) због неоснованог боравка у притвору у периоду од 2. априла 1996. до 21. јуна 1996. године.

Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број АП-2666/06 од 28. новембра 2008. године (види, Уставни суд, Одлука број АП 2666/06 од 28. новембра 2008. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavisud.ba) разматрао исто чињенично и правно питање на које се позивају и апеланти у конкретном случају. Испитујући апелацију са аспекта повреде члана 5 Европске конвенције, Уставни суд је одбио апелацију као неосновану. При томе је указано на праксу Европског суда за људска права према којој право на накнаду штете из члана 5 став 5 Европске конвенције има само оно

лице које је било жртва хапшења или притварања супротно било којој одредби из ст. 1–4 члана 5 Европске конвенције (види, *mutatis mutandis*, Европски суд за људска права, *Ciulla против Италије*, пресуда од 22. фебруара 1989. године). На основу наведеног, Уставни суд је у наведеној одлуци констатовао да лице које тражи обештећење према члану 5 став 5 Европске конвенције мора бити жртва кршења неког од права из ст. 1–4 члана 5 Европске конвенције. У супротном, такво лице не би имало право на обештећење према ставу 5 члана 5 Европске конвенције. Даље, Уставни суд је констатовао да, према пракси Европског суда, сама чињеница да лице које је у притвору касније буде ослобођено судском одлуком - не чини хапшење незаконитим са ретроактивним ефектом (види, Европски суд за људска права, *X против Велике Британије*, Одлуке и извјештаји, 1980, страна 223).

У цитираној одлуци Уставни суд је, такође, истакао да у предметном случају апелант, у смислу домаћег законодавства, није имао право на накнаду штете због тога што је у вријеме настанка спорне штете, односно притвора као штетног догађаја, била на снази одредба члана 13 Закона о примјени Закона о кривичном поступку („Службени лист РБиХ“, бр. 6/92, 9/92, 13/94 и 33/95), који је преузет као републички закон, а која је искључивала право на накнаду штете лицима неоправдано осуђеним и неосновано лишеним слободе. Предметна одредба члана 13 Закона о примјени Закона о кривичном поступку егзистирала је све до ступања на снагу Закона о кривичном поступку Федерације БиХ („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 43/98 – 29. новембар 1998. године). Дакле, у конкретном случају апелант, према домаћем законодавству, није имао право на накнаду штете у обиму који превазилази оквир члана 5 Европске конвенције.

С обзиром на то да се разлози дати у Одлуци број АП 2666/06 у односу на члан 5 Европске конвенције односе и на конкретан случај, Уставни суд се у цијелости позива на образложење које је дато у овој одлуци, те закључује да у конкретном случају није повријеђено право апеланата из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 442/11 од 10. априла 2014. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Стамбени односи

Нема кршења права на правично суђење из члана II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције јер у предметном поступку нису повријеђена апеланткињина процесна права, а нити утврђено чињенично стање и примјена материјалног права указују на произвољност која би могла да доведе у питање апеланткињино право на правично суђење.

Из образложења:

У конкретном случају поступак се односи на питање повраћаја спорног стана носиоцу станарског права, а стан је на коришћење додијелио и апеланткињи власник стана. Уставни суд је раније усвојио став да сви захтјеви који се односе на спорове у вези с овим питањем потпадају под појам грађанских права и обавеза (види Уставни суд, Одлука број У 2/99 од 24. септембра 1999. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, бр. 20/99). Стога, Уставни суд сматра да је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив.

Уставни суд је мишљења да наведена питања Кантонални суд није ријешео произвољно ни у односу на примјену закона, а ни у односу на утврђивање чињеница. Наиме, питање стицања станарског права, као и правне ваљаности уговора о коришћењу спорног стана, је ријешено Пресудом Врховног суда од 27. јануара 2005. године. Та пресуда је коначна у парничном поступку и није оспорена предметном апелацијом (види Уставни суд, Одлуку број АП 1168/05 од 13. јуна 2006. године). Стога, питања која су ријешена том пресудом не могу да буду предмет испитивања Уставног суда приликом одлучивања о овој апелацији. Образложење које је дао Кантонални суд у погледу тога ко може да се сматра чланом породичног домаћинства, као и да ли члан породичног домаћинства може да поднесе захтјев за повраћај у посјед предметног стана, засновано је на одредбама члана 3 ст. 1 и 2 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03, 29/03 и 81/09).

С тим у вези, Уставни суд не налази ништа што би указивало на могућност да је закон произвољно примијењен или да су произвољно утврђене чињенице. Даље, Уставни суд сматра да је јасно утврђена чињеница да је Ц. Х. поднио захтјев за повраћај у посјед предметног стана, на што указује и чињеница да је о том захтјеву више пута одлучивано. Одређене неправилности код протоколисања, односно

евидентирања захтјева у базу података, не би могле да утичу на саму чињеницу подношења захтјева, што не може да доведе у питање право апеланткиње на правично суђење у овом предмету. Питање да ли Ц. Х. треба да се сматра вишеструким корисником станова на којима постоји станарско право је ријешено на основу одредаба чл. 12, 17, 18 и 68 Закона о стамбеним односима („Службене новине СРБиХ“, бр. 14/84, 12/87 и 36/89, те „Службене новине ФБиХ“, бр. 11/98, 38/98, 12/99 и 19/99), у погледу чега Уставни суд не налази било какву произвољност како у погледу примјене закона тако и у погледу утврђивања релевантних чињеница.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 2416/09 од 22. јануара 2011. године)

Не постоји повреда права на правично суђење из члана III(з) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције јер су редовни судови у образложењу оспорених пресуда дали јасна образложења и разлоге на којим су засновали своје одлуке, односно примјену релевантних одредаба материјалног права, а која Уставни суд не сматра произвољним и дискриминаторским.

Из образложења:

Из образложења оспорених пресуда произилази да је у поступку пред редовним судовима утврђено да тужена није издала налог за рушење, односно да није срушила апеланткињин објекат. Такође, из образложења оспорених пресуда, а ни из саме апелације, не може да се закључи да је апеланткиња предочила било који доказ који би указао на учешће тужене у рушењу објекта, односно да су судови пропустили да оцијене евентуално предочене доказе у том смислу. С обзиром на наведено, Уставни суд примјећује да су редовни судови, на основу предочених доказа и утврђених чињеница, закључили да не постоји одговорност тужене за рушење апеланткињиног објекта у смислу члана 154 став 1 Закона о облигационим односима.

У погледу навода из апелације да је Кантонални суд потврдио пресуду Општинског суда иако је Општински суд пропустио да поступи по претходно добијем упутствима, Уставни суд примјећује да је Кантонални суд закључио да је Општински суд потпуно и правилно утврдио чињенично стање, па с обзиром на то, пропуст да расправи сва питања на која му је претходно било указано - није био од утицаја на другачије рјешење конкретне ствари. Такође, Кантонални суд је истакао да овај пропуст не представља разлог да се укине пресуда Општинског суда и врати предмет на поновно одлучивање, у

смислу члана 227 Закона о парничном поступку. Уставни суд у вези с овим наводима примјећује да се у апелацији не указује на који начин би расправљање и ових питања могло да буде од утицаја на рјешење конкретне ствари. Најзад, из образложења оспорених пресуда не може да се закључи да су редовни судови поступали произвољно или дискриминаторски у односу на апеланткињу у погледу примјене материјалног права.

Стога, имајући у виду ставове Европског суда и Уставног суда наведене у овој одлуци, Уставни суд сматра да су наводи из апелације о погрешној примјени материјалног права неосновани те да није дошло до повреде права на правично суђење.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 639/08 од 29. јуна 2010. године)

Разуман рок

Повријеђено је право на правично суђење у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције с обзиром на то да се у конкретном случају ради о наплати потраживања везаних за радни однос који је према одредбама Закона о парничном поступку хитан и који, *ratione temporis*, траје преко 14 година, односно укупно преко 19 година. Осим тога, поступак пред Основним судом још није окончан, те редовни суд није навео никакав ваљан разлог за овако дуго трајање поступка.

Из образложења:

Уставни суд, прије свега, истиче да, према конзистентној пракси Европског суда и Уставног суда, разумност дужине трајања поступка мора да се оцјењује у свјетлу околности појединог предмета, водећи рачуна о критеријумима успостављеним судском праксом Европског суда, а нарочито о сложености предмета, понашању страна у поступку и надлежног суда или других јавних власти, те о значају који конкретна правна ствар има за апеланта (види Европски суд за људска права, *Микулић против Хрватске*, апликација број 53176/99 од 7. фебруара 2002. године, Извјештај број 2002–I, став 38). Сем тога, према пракси Европског суда и Уставног суда, велики број предмета узетих у рад није ваљано оправдање за прекомјерно одуговлачење поступка, а стално враћање одлуке на поновно суђење може показати да постоје озбиљни недостаци у организацији судског система (види Европски суд, *Probstmeier против Њемачке*, пресуда од 1. јула 1997. године, став 64, Извјештаји 1997–IV). Коначно, Европски суд је ука-

зао на то да је потребна нарочита марљивост надлежних власти у свим предметима који се тичу личног статуса и својства, а да је овај захтјев нарочито важан у државама у којима домаћи закон прописује да одређени судски поступци имају хитан карактер (види Европски суд, *Borgese против Италије*, пресуда од 26. фебруара 1992. године, серија А, број 228–Б, став 18).

Уставни суд запажа да је поступак поводом апелантове тужбе покренут 6. марта 1991. године. Међутим, период који, *ratione temporis*, улази у надлежност Уставног суда не почиње тада већ 14. децембра 1995. године, као датум када је Устав Босне и Херцеговине ступио на правну снагу. Поред тога, у оцјењивању разумности дужине поступка на који се апелант жали, Уставни суд ће узети у обзир стадиј поступка достигнут до 14. децембра 1995. године (*loc. cit.*, пресуда *Микулић*, став 37). У вези с наведеним, Уставни суд ће размотрити дужину поступка у конкретном случају од заснивања надлежности Уставног суда па до доношења ове одлуке, дакле, период од 14 година и 10 мјесеци. Уставни суд запажа да, узимајући у обзир и стадиј поступка достигнут до дана заснивања надлежности Уставног суда, поступак траје 19 година и седам мјесеци.

У предметном поступку требало је ријешити питање да ли апеланту припада право на накнаду неисплаћених зарада по основу рада код туженог. Дакле, предметни спор се не може окарактерисати као нарочито сложен.

У конкретном случају, Уставни суд примјећује да је Основни суд прво рочиште у апелантовом предмету након заснивања надлежности Уставног суда заказао и одржао тек 30. новембра 2001. године, дакле након пуних шест година потпуне неактивности у предмету рачунајући од дана заснивања надлежности Уставног суда, иако је апелант још 1998. године доставио поднесак суду којим је прецизирао захтјев. Уставни суд запажа и да је, након што је Основни суд 17. марта 2004. године донио рјешење којим се сматра да је тужба повучена, јер апелант није приступио заказаном рочишту, наведено рјешење поводом апелантове жалбе укинута због грешке Основног суда у достави позива за рочиште и предмет враћен Основном суду на поновно суђење. Даље, Уставни суд запажа да је Основном суду требало скоро осам година да донесе првостепену одлуку, али да је и та одлука укинута рјешењем Окружног суда од 15. марта 2010. године и предмет враћен на поновни поступак Основном суду због искључиве грешке Основног суда. Сем тога, до дана доношења ове одлуке поступак пред Основним судом није окончан. Уставни суд сматра да су у конкретном случају одлуке о жалбама изјављеним Окружном суду донесене у кратким роковима (годину и 10 мјесеци, односно шест

мјесеци), те да то није значајније допринијело трајању поступка пред Основним судом у укупном периоду од скоро 20 година, односно 14 година и 10 мјесеци *ratione temporis*, и то у спору из радног односа који је хитне природе. При томе, Уставни суд има у виду да Основни суд није понудио никакве разлоге за овако дуго трајање радног спора сем што се позива на велики број предмета у раду што не може, како је већ речено, бити ваљано оправдање за овако дуго трајање поступка. Уставни суд узима у обзир и значај који конкретна правна ствар има за апеланта, као и чињеницу да из списка предмета није могао утврдити никакав апелантов допринос за дужину трајања поступка. С тим у вези, Уставни суд закључује да допринос за укупну дужину поступка у конкретном случају сноси искључиво Основни суд.

Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да дужина конкретног поступка не задовољава стандард „разумног рока“ из члана 6 став 1 Европске конвенције, те да постоји повреда права на „суђење у разумном року“ као једног од елемената права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Апелант је затражио да му се накнади штета због дужине трајања предметног поступка. Према члану 76 став 2 Правила Уставног суда, Уставни суд може изузетно, на апелантов захтјев, одредити накнаду за нематеријалну штету. Међутим, Уставни суд подсјећа на то да, за разлику од поступка пред редовним судовима, накнаду нематеријалне штете одређује у посебним случајевима кршења загарантованих људских права и слобода.

Приликом одлучивања о апелантовом захтјеву за накнаду нематеријалне штете, Уставни суд упућује на раније утврђен принцип одређивања висине накнаде штете у оваквим случајевима (види Уставни суд, Одлука број АП 938/04, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, бр. 20/06, ст. 48–51). Према утврђеном принципу, апеланту би за сваку годину одгађања да се донесе одлука требало исплатити приближно 300 КМ, будући да се ради о поступку који је везан за радни однос и који је према законским одредбама хитан. Имајући у виду чињеницу да поступак поводом апелантове тужбе пред Основним судом *ratione temporis* траје 14 година и 10 мјесеци и да још увијек није донесена коначна одлука, апеланту се одређује накнада у висини од 4200 КМ. Овај износ апеланту је дужна да исплати Влада Републике Српске, с обзиром на сједиште надлежног суда, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3481/08 од 27. октобра 2010. године)

Повријеђено је право на правичан поступак у односу на доношење одлуке у разумном року, јер трајање поступка од заснивања надлежности Уставног суда, дакле, 13 година, осам мјесеци и 11 дана, може у потпуности да се стави на терет надлежном редовном суду. Такође, повреда се огледа и у томе што тај суд није дао било какве разлоге који би могли да се сматрају разумним и објективним оправдањем за овако дуго трајање поступка.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1026/08 од 17. септембра 2009. године)

Постоји кршење права на доношење одлуке у разумном року из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је поступак, у предмету који се тиче радног спора, трајао четири године и 11 мјесеци и још увијек није правноснажно окончан, а Општински суд који је највише допринио неоправдано дугом трајању конкретног поступка - није пружио задовољавајуће образложење.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3088/07 од 14. априла 2010. године)

Имајући у виду околности конкретног предмета испитане у складу са успостављеним критеријумима, те чињеницу да су, у току досадашњег поступка, који је трајао седам година и седам мјесеци, надлежни управни органи и суд у примјереним роковима, осим у почетној фази поступка, предузимали послове из своје надлежности, те на три инстанце донијели 11 одлука (закључака, рјешења, пресуда), при чему се дужина предметног поступка у претежном дијелу може да припише првенствено апеланткињином непоступању по захтјевима за доставу документације, не постоји повреда права на доношење одлуке у разумном року у оквиру права на правичан поступак из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1541/08 од 9. фебруара 2011. године)

Не постоји кршење права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када је поступак пред три судске инстанце у релативно сложеном предмету, који је правноснажно окончан, трајао шест година и два мјесеца, а околности конкретног случаја не упућују на закључак да су трајању поступка допринијели редовни судови својим намјерним пропуштањем, те када су редовни судови дали

јасне и образложене разлоге на основу којих су примијенили релевантне законске прописе, а из образложења оспорених пресуда не може да се закључи да су при томе поступали произвољно и дискриминаторски.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3718/08 од 12. маја 2011. године)

ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ И ПРАВО НА ИМОВИНУ

У вези са апелантовим наводима о кршењу права на правично суђење и права на имовину Уставни суд сматра да нема ништа што указује да апелант има „оправдан захтјев“ који покреће питање из Устава Босне и Херцеговине или Европске конвенције које би требало мериторно испитати. Због тога, Уставни суд закључује да су наводи о кршењу права на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, као и права на имовину из члана II/3k) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију очигледно (*prima facie*) неосновани.

Из образложења:

У конкретном случају Уставни суд сматра да су Врховни суд и Окружни суд у образложењима побијаних одлука дали детаљне, јасне и прецизне разлоге за своје одлучење, те да се не може закључити да је примјена релевантних законских одредаба у било којем дијелу произвољна или неприхватљива сама по себи, а такво образложење Уставни суд не сматра произвољним. Уставни суд, такође, запажа да апелант у апелацији не нуди било какве аргументе који би оправдали његову тврдњу да је на било који начин дошло до кршења права на правично суђење или права на имовину, осим што је незадовољан исходом конкретног поступка. Осим тога, Уставни суд закључује да је неутемељено апелантово позивање на Одлуку Уставног суда број АП 2157/08 (види, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму од 30. маја 2009. године, „Службени гласник БиХ“, бр. 82/09 од 20. октобра 2009. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavisud.ba), будући да се одлука Уставног суда на коју се апелант позива не односи на исто чињенично и правно питање које је постављено у овој апелацији. Наиме, у наведеном случају је упитна некретнина била регистрована код надлежног суда на апелантово име, што у овом случају није.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1164/10 од 10. јула 2010. године)

ПРАВО НА СЛОБОДУ ИЗРАЖАВАЊА

Није повријеђено апелантово право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције када су редовни судови у довољној мјери објективно анализирали садржину апелантовог поступања и навода. Наиме, језичком и правном анализом може се утврдити да апелантово конкретно понашање представља нарушавање реда и процесне дисциплине, а такође се на истакнути начин нарушавају ауторитет и достојанство суда.

Из образложења:

Став 2 члана 10 Европске конвенције захтијева да свако ограничавање права на слободу изражавања мора бити „предвиђено законом“. Разлог за то је да лице мора имати могућност да предвиди са основаном сигурношћу посљедице свог дјеловања. То представља заштиту од произвољности у наметању ограничења права слободе изражавања. Истим чланом је предвиђено да свако ограничавање права слободе изражавања буде „неопходно у демократском друштву“ због заштите одређених интереса. Ови интереси укључују, како је наведено у ставу 2 члана 10 Европске конвенције, и одржавање ауторитета и непристрасности судства. Према томе, чак и кад се ограничавањем права желе заштитити, нпр., ауторитет и непристрасност судства, оно се мора свести на мјеру у којој је то неопходно у демократском друштву. То значи да ограничавање права не смије прелазити преко оног што се сматра неопходним да би се заштитио одређени интерес. Суштински је важно да одређени циљ буде јасан, што значи да држава мора бити у стању да јасно укаже на разлог ометања права и на који начин је то ометање допринијело постизању циља, у конкретном случају заштити ауторитета и непристрасности судских органа.

С обзиром на то да члан 10 Европске конвенције прихвата ограничења слободе изражавања да би се одржали достојанство и ауторитет суда, Уставни суд подсјећа на став Европског суда да је, за разлику од политичара који уживају некако привилегован положај у оквиру примјене члана 10 Европске конвенције, са адвокатима ситуација обрнута. У континенталној Европи адвокатура је слободно занимање али и независан орган у систему правосуђа, тако да из те двоструке функције адвокатуре произилазе и посебне дужности и одговорности за адвокате (види Европски суд, *Amihalachioaie против Молдавије*, пресуда од 20. априла 2002. године, број 27). Питање слободе изражавања адвоката се поставља само у односу на ограничења

која се тичу очувања угледа и независности судства, те се може рећи да су границе слободе изражавања адвоката само у том домену изузетно уско постављене. Ограничење слободе изражавања адвоката Европски суд оцјењује у односу на критике које они упућују судовима због садржине појединих судских одлука (критика са становишта струке), те посебно оцјењује њихове генералне и паушалне исказе у односу на судове и правосуђе уопште. Тако је начелно дозвољено да адвокати критикују поједине судске одлуке са становишта струке, али им није дозвољено да у оквиру члана 10 износе своје коментаре о току и у току поступка којим врше притисак на суд, јавност и слично. Тако је сасвим пропорционално у односу на легитимни циљ да национални суд казни адвоката због његових исказа у поступку који су увредљиви за суд, те да адвокатска комора изриче казне адвокату због тога што вријеђа суд или износи своје ставове о суду и току суђења (види Европски суд, *Schoepfer*, пресуда од 20. маја 1998. године, РЈД, 1998–III, број 29).

Уставни суд запажа да је у конкретном случају предсједник вијећа Кантоналног суда, а што је потврдио суд на сљедећој инстанци, у оквиру својих законских овлашћења из члана 257 став 3 Закона о кривичном поступку Федерације БиХ изрекао апеланту новчану казну у износу од 1000 КМ јер је као бранилац оптуженог нарушио процесну дисциплину за вријеме трајања главног претреса пред тим судом који је одржан 17. јуна 2009. године. У образложењу пресуде Кантоналног суда наведено је да је апелант својим понашањем нарушио процесну дисциплину, и то на начин што се није покоравао наређењима предсједника вијећа. Наиме, током трајања суђења предсједник вијећа је више пута упозорио браниоца у погледу начина испитивања вјештака економске струке у оквиру унакрсног испитивања. Предсједник вијећа је упозорио браниоца да своја питања ограничи у складу са законом и у оквиру унакрсног испитивања вјештака, те да не понавља већ раније постављена питања. Након тога се бранилац обратио предсједнику вијећа са упозорењем да он зна како треба испитивати вјештака, да је он већ одавно савладао унакрсно испитивање свједока и вјештака пред Хашким трибуналом, и то прије ступања на снагу Закона о кривичном поступку Федерације БиХ и поново наставио са истим испитивањем.

Кантонални суд је образложио да је предсједник вијећа у два наврата усмено упозорио браниоца, и то уз напомену ако настави да омета рад у судници да ће бити новчано кажњен. Такође је истакнуто да бранилац није поштовао упозорење предсједника вијећа и наставио је да нарушава процесну дисциплину на начин што се није покоравао наређењима предсједника вијећа. Закључено је да је у конкретном

случају било неопходно да се донесе оваква одлука с циљем да се убудуће спријечи такво понашање браниоца и да се истовремено казни због свог досадашњег понашања.

Уставни суд примјећује да су редовни судови у довољној мјери објективно анализирали и образложили садржину апелантовог поступања и понашања за вријеме главног претреса, те се језичком и правном анализом може утврдити да конкретно понашање представља нарушавање реда и процесне дисциплине а поред тога се на истакнути начин нарушавају ауторитет и достојанство суда (види Уставни суд, Одлука о допуствости број АП 1301/09 од 6. децембра 2011. године, доступна на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba). На основу свега наведеног, Уставни суд закључује да није повријеђено апелантово право на слободу изражавања из члана II/3x) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3133/09 од 10. октобра 2012. године)

ПРАВО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈУ У ВЕЗИ СА ПРАВОМ НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

Нема повреде права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, у вези са правом на правично суђење из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, јер апеланти нису понудили никакав доказ о томе да су другачије третирани у односу на лица која се налазе у истој и сличној ситуацији, а таква дискриминација не произилази ни из оспорених пресуда.

Из образложења:

Сходно пракси Европског суда, коју слиједи и Уставни суд, дискриминација постоји само ако се лице или група лица у истој ситуацији различито третира, а не постоји неко објективно и разумно оправдање за различит третман (види Европски суд, *Белгијски предмет о језицима*, пресуда од 23. јула 1968. године, серија А, број 6).

У конкретном случају апеланти нису Уставном суду доставили било какав доказ који би могао да покаже да се према апелантима поступало различито него према другима у истој или сличној ситуацији, односно да се заиста ради о дискриминацији у уживању права на правично суђење, према било ком основу, како је наведено у члану II/4 Устава Босне и Херцеговине, нити то произилази из информација и докумената који су предочени Уставном суду. Сходно

томе, Уставни суд сматра да су наводи апеланата о дискриминацији у вези са правом на правично суђење неосновани.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 2700/07 од 25. фебруара 2010. године)

ПРАВО НА ИМОВИНУ

Поврат стана

У конкретном случају дошло је до мијешања у апелантово право на имовину, у смислу његовог лишавања, на основу члана 5 став 2 Закона о измјенама и допунама Закона о извршењу одлука Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (ЦРПЦ-а), према којем се захтјев за извршење одлуке ЦРПЦ-а, којом се потврђује станарско право и додјељује право на поврат стана, мора поднијети у року од 18 мјесеци од дана доношења одлуке ЦРПЦ-а. Уставни суд сматра да се ради о законској одредби која не испуњава услов пропорционалности јавног интереса и интереса лица која се налазе у ситуацији као што је апелантова, па постоји повреда права на имовину из члана II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Из образложења:

Уставни суд примјећује да је предметна апелација према свом чињеничном и правном супстрату идентична апелацији број АП 1524/06. У предмету број АП 1524/06 (Одлука о допустивости и меритуму од 8. новембра 2007. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, бр. 49/08) апелант се позвао на повреду права на имовину, наводећи да му је онемогућено извршење одлуке ЦРПЦ-а којом му је потврђено станарско право и његово право на поврат стана, јер су управни органи и редовни суд одбацили његов захтјев за извршење одлуке ЦРПЦ-а као неблаговремен, позивајући се на одредбу члана 5 став 2 Закона о извршењу одлука ЦРПЦ-а којом је прописано да се захтјев мора поднијети у року од 18 мјесеци од дана доношења одлуке ЦРПЦ-а. Апелант је истакао да је рок требало рачунати од дана када је он примио одлуку ЦРПЦ-а, јер је то дан када је сазнао за њу, а не од дана када је ЦРПЦ донио одлуку.

Уставни суд је, разматрајући наведену апелацију, указао на своју праксу према којој станарско право представља *sui generis* сопственничке интересе који су економска вриједност (види, Уставни суд, Одлука број У 8/99 од 5. новембра 1999. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“, бр. 24/99) и да, према томе, представља имо-

вину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те да је одлукама редовног суда и органа управе дошло до мијешања у апелантово право на имовину у смислу да је „лишен“ тог права, јер је апелант због протјека рока из члана 5 став 2 Закона о извршењу одлука ЦРПЦ-а изгубио право на извршење одлуке ЦРПЦ-а.

Разматрајући у цитираној одлуци принцип „законитости мијешања“, Уставни суд је истакао да је овај закон објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“ и као такав доступан свима. Надаље, језичко значење ове одредбе је јасно и прецизно: рок почиње тећи од дана доношења одлуке и траје 18 мјесеци. То значи да се овим законом намеће обавеза за стране с правним интересом да покрену поступак извршења одлуке ЦРПЦ-а унутар 18 мјесеци. На основу наведеног, Уставни суд је закључио да је мијешање било законито, а да закон испуњава формалне услове који се захтијевају принципом законитости. У контексту разматрања „постојања јавног интереса“ Уставни суд је у цитираној одлуци примијетио да одређивање законских рокова у оквиру којих грађани могу остваривати своја права и обавезе, у принципу, јесте у јавном интересу и то првенствено ради заштите и спровођења начела владавине права и правне сигурности. Наиме, држава има интерес да се правни односи одвијају у одређеним роковима или да се задржавају уколико одређено вријеме нема правних или фактичких промјена. Осим тога, с обзиром на то да се ради о одлукама у вези са повратом имовине, држава има интерес да се те одлуке извршавају што прије, како би се испунили циљеви из Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, те успоставило стање прије ратних сукоба у Босни и Херцеговини.

Уставни суд је даље нагласио да спорно законско рјешење мора одражавати разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели остварити. Мијешање у право не смије ићи даље од потребног да би се постигао легитиман циљ, а носилац права се не смије подвргавати произвољном третману и од њега се не смије тражити да сноси превелик терет у остваривању легитимног циља.

Према томе, у предметној Одлуци потребно је дати одговор на питање да ли члан 5 став 2 Закона о извршењу одлука ЦРПЦ-а подвргава апеланта таквом третману да се од њега тражи да сноси превелик терет у остваривању легитимног циља.

Уставни суд је нагласио да законске одредбе, које регулишу питање рокова, морају и стварно дати могућност грађанину да оствари своје одређено право, чијим истеком губи могућност остваривања тог права. Уставни суд је истакао да је одлука донесена 9. септембра 1999. године, а ЦРПЦ ју је апеланту упутио 13. октобра 2000.

године, дакле, по истеку рока од 13 мјесеци од дана доношења, да би је апелант примио, дакле уопште за њено доношење сазнао, 17. јула 2001. године, дакле, по истеку рока од 18 мјесеци од дана доношења. Према томе, апелантово право да захтијева извршење одлуке о признавању станарског права, с обзиром на то да је, како тврди, одлуку добио након истека законског рока у којем је могао остварити своје право, јесте илузорно, јер апелант није могао знати када је одлука донесена уколико му није достављена, односно уколико му на било који други, законским одредбама загарантовани, начин није омогућено да сазна за доношење одлуке којом је одлучено о његовом праву.

У конкретном случају, апелант није у року одређеном Законом сазнао за доношење одлуке. Дакле, апелант је, једнако као и други грађани у оваквим и сличним ситуацијама, препуштен на вољу службеника органа управе и поште, односно, њихова права зависна су о систему рада ових тијела и диспозиције ових тијела у погледу предузимања радњи потребних за благовремено достављање одлука заинтересованим лицима, или, пак, зависе од више силе и случаја, што је све заједно неспојиво са принципима владавине права, правне сигурности и диспозиције одлучивања о сопственим правима (да ли покренути или не извршити поступак враћања стана у посјед), који би у овом случају представљали апелантов јавни интерес.

На крају је Уставни суд у цитираној одлуци истакао да је формулација одредбе члана 5 став 2 Закона о извршењу одлука ЦРПЦ-а веома неуобичајена за правни систем Босне и Херцеговине, и то због простог разлога. Наиме, у тренутку доношења одлуке (или проглашавања одлуке), одлука постаје релевантна за институцију која ју је донијела. Међутим, за разлику од овог институционалног окончања конкретног предмета, дјеловање појединачног акта „према вањни“, којим се одређују извијесна права или обавезе појединца – не може да започне уколико није достављена странки које се тиче (на примјер, не тече рок за жалбу). Уколико се ради о коначној одлуци, формална правноснажност тог акта не може наступити ако се не изврши његова достава. Према томе, оваква формулација одредбе је противна институту дјеловања правног акта према странкама, тј. институту формалне правноснажности акта, зависно да ли се ради о коначном акту.

С обзиром на то да се разлози наведени у Одлуци број АП 1524/06 од 8. новембра 2007. године у цијелости односе и на ову одлуку, Уставни суд се у погледу апелантових навода позива на образложење и разлоге наведене у тој одлуци. Због тих разлога, Уставни суд закључује да је оспореним одлукама Врховног суда повријеђено апе-

лантово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 3850/08 од 12. октобра 2011. године)

Пензијско и инвалидско осигурање

Не постоји кршење права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију када је мијешање у апелантово право на имовину било законито ради постизања легитимних циљева у јавном интересу, а законом је успостављена „правична равнотежа“ између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева да се заштити право појединца на имовину.

Из образложења:

Прије свега, Уставни суд сматра да у случају подношења захтјева за успостављање пензије органи управе, односно суд у смислу члана 104 став 2 Закона о пензијском и инвалидском осигурању, пензију успостављају шест мјесеци уназад од дана подношења захтјева. Дакле, наведена ситуација је регулисана кроз институт застаре, који са становишта оправданости није упитан за Уставни суд будући да је ово ограничење потребно да би се обезбиједио принцип правне сигурности, те како држава има интерес да се задрже правни односи који су трајали одређени временски период. Осим тога, институт застаре треба позитивно да утиче против немарности у остваривању права.

Уставни суд подсјећа да из образложења рјешења Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање произилази да је пензија апеланту обустављена због његовог боравка ван територије Федерације БиХ, те да му је на његов захтјев поново успостављена, односно да на њу има право у смислу одредаба члана 104 Закона о пензијском и инвалидском осигурању за шест мјесеци уназад. То указује да се у конкретном случају вјероватно радило о недостављању обавијести о промјене адресе, као околности због које је апеланту пензија обустављена.

Уставни суд напомиње како је Влада Федерације, појашњавајући оправданост примјене ове одредбе, истакла да се прикупљена средства од доприноса за пензијско и инвалидско осигурање за тај мјесец у цијелости троше на исплату пензија, што значи да Завод, осим законом предвиђених резерви, не посједује акумулирана средства. Из наведеног слиједи да би, уколико застара не би постојала, дошло до кумулирања потраживања корисника пензијског и инвалидског осигурања.

гурања, чиме би се створили проблеми у исплати потраживања корисника, односно начину обезбјеђивања извора средстава, те би оваква ситуација угрозила комплетан систем, односно материјалну сигурност и права већине осигураника. Влада Федерације је закључила да је застара у суштини заштита система пензијског и инвалидског осигурања, која се огледа у ограничавању и онемогућавању потраживања великог броја особа, које због своје пасивности и немара нису на вријеме оствариле и заштитиле своја права, а шест мјесеци је довољан период да појединац утврди своје право и тражи реализацију тог права пред надлежним органима.

Имајући у виду све наведено, посебно наведени начин функционисања пензијског фонда, те с тим у вези оправданост института застаре за доспјеле, а неисплаћене пензије, односно да је рок од шест мјесеци довољно вријеме у коме појединац може да тражи заштиту својих права, а да из апелације не произилази да је апелант на било који начин покушавао да заштити своја стечена права у спорном периоду, односно чим је затражио пензија му је успостављена за шест мјесеци уназад - Уставни суд закључује да је оваквим законским рјешењима успостављена правична равнотежа између захтјева од општег или јавног интереса и захтјева да се заштити право појединца на имовину, односно да не представља претежак терет за апеланта, због чега је задовољен принцип пропорционалности из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

(Одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, број АП 1191/08 од 25. марта 2011. године)